

ОСНОВНІ ВЕКТОРИ ВЗАЄМОВПЛИВУ КОСМОПОЛІТИЗАЦІЇ ТА НАРОСТАЮЧИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Павло Виноградній

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Лариса Саракун

Національний університет харових технологій, Київ, Україна

Вступ. В умовах глобалізації та прискорення міграційних процесів все більшого значення набувають проблеми світоглядних позицій особистості, адаптації мігрантів і тимчасових переселенців до іншого культурного простору. Системотворчою проблемою теоретичного осмислення специфіки культурного буття людини в сучасному світі стає космополітизм та процеси міграції, розглянуті у взаємодії.

Матеріали і методи. Феномен космополітизму, різні його аспекти досліджуються у працях К. Алпія, Д. Арчібугі, І. Валлерстайна, Ю. Хабермаса, Е. Гідденса, З. Баумана, Дж. Деланті та інших. Основними методами дослідження є діалектичний, історичний, соціокультурний.

Результати. Кризові явища в розвитку сучасного соціуму зумовили інтенсифікацію процесів міграції, які змінюють світоглядні позиції населення. Мігранти сприяють космополітизації. Їх наявність породжує виклик: необхідність завжди і повсюдно чітко розрізняти «нас» і «їх», «своїх» і «чужих», «громадян» і «сторонніх». Таку необхідність насаджує і закріплює держава перебування. Мігранти втілюють всі можливі градації «як того, так й іншого». Їхнє становище функціонально, легітимно і незаконно одночасно, воно «дозволено, але не визнано». Існування мігрантів, їх діяльність, спроби вийти на суспільну арену суперечать розумінню громадянських прав у національній державі й одночасно надають їм іншого змісту.

Специфіка національно-космополітичного суспільства виходить з розширення кордонів етнічної солідарності таким чином, щоб дати можливість участі як внутрішнім, так і зовнішнім аутсайдерам. Залучення у постсуверенний громадський порядок передбачає певну готовність, націленість і здатність до участі в ньому, а також деяку самоорганізацію. Тільки таким чином «корінні мешканці» й «іноземці» зможуть співпрацювати в розширених космополітичних межах національних просторів як рівні члени транснаціонального громадянського суспільства.

«Космополітизм» є найбільш адекватним вираженням стану транснаціонального простору, що формується під впливом глобалізації. Криза національних держав призвела саме до космополітичного суспільства як до щоденно конструюючої реальності. Поширення космополітизму означає, що закрите суспільство зникає. Поняття «іноземного» набуває всеохоплюючої влади, оскільки людина зіштовхується з викликами і протиріччями, які перетворюють її в чужинця. Ненависть до іноземців спалахує через екзистенційні страхи. Тому в толерантному суспільстві через надмірну свободу люди відчувають себе дезорієнтованими, непотрібними і відчуженими.

Відмова від національної парадигми не рівнозначна глобальному «космополітизму загального блага», як його формулюють різні напрями громадянського суспільства. Однак не можна виключати, що національний неолібералізм «відмови від солідарності» (глобалізм) міг би розгорнутися у космополітичному напрямку. Це може статися, якщо в контексті всесвітнього розподілу праці й багатства на зміну солідарності з родичами або співгромадянами прийде солідарність з чужинцями.

Міграційні процеси майбутнього будуть характеризуватися конфліктом між двома «віковими пірамідами». Старіючим суспільствам західних держав протистоять молоді співтовариства багатьох периферійних країн. Це породжує, по-перше, імміграційний тиск ззовні, по-друге, внутрішній тиск, що примушує приймати іммігрантів; так чи інакше, міграція стане ключовою політичною темою, від неї буде залежати виживання відкритої світу Європи.

В останні роки міграційні потоки набувають значних масштабів, що зумовлює появу відносно стійких вихідних і вхідних пунктів цих потоків. Означені пункти представлені конкретними країнами, які є відповідно експортерами або імпортерами мігрантів. Це заклало основу для формування міграційної системи, тобто зв'язку як мінімум двох країн-учасниць міграційного обміну. Міграційна система, що склалася у світі, відрізняється тісними економічними, культурними, політичними, географічними зв'язками між країнами, що і дозволяє визначити її як єдину міграційну систему. Вона характеризується різноманітністю міграційних потоків, їх різноспрямованістю, появою нових країн імміграції та входженням нових країн-постачальників мігрантів, формування нового вектору міграції.

Необхідною складовою міграційної політики є політика інтеграції мігрантів. Вона передбачає цілеспрямовані заходи не лише в міграційній, а й в інших сферах життєдіяльності суспільства, передовсім на ринку праці, щодо забезпечення доступу мігрантів до освітніх, медичних, соціальних послуг, їх активної участі в культурному та політичному житті країни перебування. Окрема увага має приділятися специфічним групам мігрантів, серед яких молодь, жінки, біженці. Разом з тим, зусилля урядів повинні спрямовуватися також і на суспільство в цілому, забезпечення його готовності до прийняття мігрантів, культурної та мовної диверсифікації, формування нової ідентичності – космополітичної, як відповідь на мінливий світ.

Висновки. Мета космополітизму полягає в тому, щоб забезпечити гідне існування людства; ліквідувати війни; навчитися керувати науково-технічним прогресом; змінити роль народу у всесвітній історії в системі «народ-влада», а також зробити основний вклад у формування єдності людства в його культурному, етнічному та релігійному різноманітті.